

УДК 911.3

Смочко Н.М.*Мукачівський державний університет*

Тематичні парки світу як інноваційні елементи формування якісної моделі територіальних рекреаційних систем

В статті розглядаються тематичні парки як інноваційні елементи формування якісної моделі територіальних рекреаційних систем. Розкрито їх структуру, особливості та сучасні тенденції розвитку. Наведено приклади найвідоміших тематичних парків світу, що мають величезне культурно-виховне, наукове, пізнавальне та туристсько-рекреаційне значення. Дано характеристику інноваційним елементам тематичних парків розваг компанії «Уолт Дісней» – Діснейлендам та іншим найпопулярнішим, найприбутковішим і найбільшим паркам світу різного тематичного спрямування, зокрема історико-культурного, музичного, зоологічного, літературного тощо. Виявлено їх позитивний ефект функціонування та важливі засади діяльності: тематична спрямованість і відповідність певній спеціалізації, що має втілення у традиційних та специфічних заходах, програмах і культурних послугах; високі вимоги до рівня обслуговування відпочиваючих; наявність спеціальних інженерних споруд і ступеня благоустрою території. Доведено, що тематичні туристичні парки – це порівняно нова концепція розважальних об'єктів, що динамічно розвивається та значною мірою сприяє зміцненню туристичного потенціалу країни. Визначено, що на сучасному етапі розвитку сфери рекреації та туризму спостерігається інтенсивне формування туристських тематичних парків-кластерів, що сприяють трансформації туристських потоків і розвитку важливих галузей господарства в цілому.

Ключові слова: територіально-рекреаційна система, спеціалізація, тематичні парки, парки розваг, парки атракціонів.

Смочко Н.М. Тематические парки мира как инновационные элементы формирования качественной модели территориальных рекреационных систем. В статье рассматриваются тематические парки как инновационные элементы формирования качественной модели территориальных рекреационных систем. Раскрыто их структуру, особенности и современные тенденции развития. Приведены примеры самых известных тематических парков мира, имеющих огромное культурно-воспитательное, научное, познавательное и туристско-рекреационное значение. Дана характеристика инновационным элементам тематических парков развлечений компании «Уолт Дісней» – Діснейлендам и другим популярным, самым прибыльным и самым большим паркам мира различного тематического направления, в частности историко-культурного, музыкального, зоологического, литературного и т.д. Вывявлено их положительный эффект функционирования и важные принципы деятельности: тематическая направленность и соответствие определенной специализации, что воплощено в традиционных и специфических мероприятиях, программах и культурных услугах; высокие требования к уровню обслуживания отдыхающих; наличие специальных инженерных сооружений и степени благоустройства территории. Доказано, что тематические туристические парки – это сравнительно новая концепция познавательно-развлекательных объектов, динамично развивающаяся и во многом способствует укреплению туристического потенциала страны. Определено, что на современном этапе развития сферы рекреации и туризма наблюдается интенсивное формирование туристских тематических парков-кластеров, способствующих трансформации туристских потоков и развития важных отраслей хозяйства в целом.

Ключевые слова: территориально-рекреационная система, специализация, тематические парки, парки развлечений, парки аттракционов.

Smochko N. Theme world parks as innovative elements of the formation of quality models of territorial recreation system. The article deals with the theme parks as innovative elements forming quality model of territorial recreation systems. Their structure, characteristics and development tendencies have been revealed in the article. Examples of the most famous theme parks in the world with great cultural and educational, scientific, informative and recreational value have been suggested. The characteristic elements of the innovation theme park company "Walt Disney" – Disneylands and other most popular, most profitable and the largest parks in the world of different thematic focus, including historical and cultural, musical, zoological, literature and others have been characterized. Their positive

effects and important principles of operation, such as thematic focus and compliance with certain specialization, which has been implemented in traditional and specific activities, programmes and cultural services; high requirements to the levels of tourists' service; availability of special engineering structures and the degree of improvement of the territory have been disclosed. It has been proved that thematic tourist parks is a relatively new concept of entertainment facilities, which is developed dynamically and largely promotes tourism potential. It has been determined that at the present stage of the development of recreation and tourism an intensive formation of tourist theme parks forming clusters has been noticed, which contributes to the transformation of tourist flows and the development of important sectors of the economy as a whole.

Key words: territorial and recreation system, specialization, theme parks, amusement parks.

Постановка проблеми. Територіальна рекреаційна система (далі – ТРС) характеризується єдиною територією, що має значний рекреаційний потенціал, сукупністю рекреаційних установ, які функціонують на основі тісних виробничих контактів, єдністю організаційних форм управління, які забезпечують ефективне використання природних рекреаційних ресурсів і соціально-економічних умов, що склалися на даній території.

Територіальні рекреаційні системи включають в себе регіональні системи і функціональні мережі. До таких мереж належать тематичні парки як інноваційні елементи для формування якісної моделі ТРС (у межах елементарного типу ТРС), що передбачають високі вимоги до рівня обслуговування відпочиваючих, наявність спеціальних інженерних споруд і ступеня благоустрою території.

Відпочинок у поєднанні з розвагами переважає серед інших мотивацій подорожей і формує наймасовіші туристичні потоки світу. Вони зароджуються у країнах Європи, Північної Америки, Азійсько-Тихоокеанського регіону і водночас тяжіють до цих же регіонів.

Останнім часом тематичні парки склали серйозну конкуренцію традиційним дестинаціям з великою кількістю історико-культурних пам'яток.

Ідея тематичних парків зародилася в Європі і була реалізована в європейських столицях наприкінці ХІХ століття, хоча її творцем вважається Уолт Дісней. Справжній розквіт вони переживають у США і набувають поширення у всьому світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження світових тематичних парків, їх сутність, класифікація та перспективи розвитку висвітлено у працях Л. Савранчук [5, 6]. Вивченням зарубіжного досвіду функціонування тематичних парків та їх важливих засад діяльності (тематична спрямованість та відповідність певній спеціалізації, що має втілення у традиційних та специфічних заходах, програмах та культурних послугах) займалися В.Д. Ковтун [1, 2], І.В. Петрова [4]. Проте у науковій літературі дані дестинації висвітлені недостатньо, в чому і вбачаємо актуальність дослідження.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є розкрити тенденції розвитку тематичних парків світу як інноваційних елементів формування якісної моделі територіальних рекреаційних систем.

Виклад основного матеріалу. Аналіз світового досвіду організації роботи тематичних парків свідчить про те, що вони мають велике культурно-виховне, наукове, пізнавальне та туристсько-рекреаційне значення. Їх ще часто називають парками розваг. Від звичайних парків вони відрізняються тим, що призначені саме для розваги людей, в основному дорослих, підлітків і дітей.

Серед стереотипів рекреаційної діяльності західного відпочинку Д.В. Ніколаєнко окреслив п'ятнадцять основних напрямів, одним з яких є

тематичні парки, що поділяються за географічним принципом (у США і поза межами США) [3]. Це пояснюється не хронологією виникнення, а рівнем розвитку парків. Як зазначає Л. Савранчук, їх найбільш доцільно групувати за спеціалізацією: географічні, морські, космічні, історичні, атракціонів, сафарі-парки, гастрономічні, інші [5].

Тематичні парки – світ, паралельний звичайному, віртуальна реальність або зменшена копія дійсності. Після пригод та іграшкових жахів цього “задзеркалля” справжня реальність постає в іншому світлі, забуваються стреси і напруга звичних буднів щезає. Цей віртуальний світ найбільш колоритно представлений у США. Тут частка парків розваг, що припадає на одну особу, є найбільшою. Практично у кожному штаті є свій парк з атракціонами та аквапарком. На весь світ відомі тематичні парки Уолта Діснея.

Найперший Діснейленд був відкритий у штаті Каліфорнія 1955 р., і відтоді аналогічні парки з’явилися у багатьох містах країни і за кордоном. Один з них – Дісней-World – є найбільшим розважальним парком світу (його площа становить понад 11 тис. га, відкритий у 1971 р.). У багатьох штатах парки розваг утворюють міні-міста. У Лос-Анджелесі, зокрема, це одночасно Діснейленд і тематичний парк кінокомпанії Universal Studios. А найбільші сафарі-парки у світі – Six Flags Great Adventure та Wild Safari – розташовані у штаті Нью-Джерсі.

У США налічується понад 600 інших тематичних парків. Столицею “Країни мрій” стала Флорида. У цьому штаті розміщені найкращі тематичні парки не тільки Америки, а й світу.

Найбільш колоритними вважаються тематичні парки розваг компанії «Волт Дісней» – Діснейленди. На сьогодні у світі існує п’ять Діснейлендів: в Анахаймі (Каліфорнія, відкритий в 1955 р.), в Орландо (Флорида, 1971 р.), в Токіо (Японія, 1983 р.), у Парижі (Франція, 1992 р.), в Гонконгу (Китай, 2005 р.). У цілому, всі парки Діснейленд мають схожу структуру і колорит Діснейвських мультфільмів.

Найстарішим, популярним і високоприбутковим тематичним парком є Діснейленд (англ. Disneyland, Disneyland Park) у місті Анахаймі (штат Каліфорнія, США). Відкритий 17 липня 1955 року. Парк став місцем, де можна зустріти героїв улюблених мультфільмів та казок, де цікаво всім: і дорослим, і дітям.. Крім розваг, відпочинок у парку має інформаційно-пізнавальний характер. Тут постійно діють експозиції, що розповідають про історію Америки, культуру різних народів. У середньому на рік «Діснейленд» відвідують 13,3 млн. осіб. Площа парку, доступна для відвідувачів – 34,4 га [8].

Дісней Ворлд (англ. Disney World), офіційна назва – «Всесвітній центр відпочинку Волта Діснея» (англ. Walt Disney World Resort) – найбільший і найвідвідуваніший центр розваг у світі (площа – 121,7 км²) у місті Орландо (штат Флорида, США). У його складі: чотири тематичних парки, два аквапарки, 23 тематичних готелів (плюс ще 8, які не належать компанії Волта Діснея), два спа-курорти, фітнес центри, інші місця відпочинку і розваг. Парк відкрився 1 жовтня 1971 року і спочатку складався лише з тематичного парку «Чарівне Королівство» (Magic Kingdom theme park). 1 жовтня 1982 р. був відкритий «Епкот» (Epcot), 1 травня 1989 р. – «Голлівудські Студії Діснея» (Disney's Hollywood Studios) і 22 квітня 1998 р. «Королівство тварин Діснея» (Disney's Animal Kingdom theme park).

Токійський Діснейленд (Японія) створений в 1983 р. Загальна площа – 80 га, кількість атракціонів – 47. Це перший парк з Уолт Дісней Паркс, створений за межами США. Парк поділений на сім зон: Світовий Базар (World Bazar) –

місцевість США на початку ХХ століття; Країна Пригод (Adventure Land) – пригоди, зустріч з Карибськими піратами; Країна Дикого Заходу (Western Land) – територія Дикого Заходу США; Країна Звірят (Critter Land) – тварини з кінофільмів Діснея; Країна Фантазій (Fantasy Land) – світ фантазії; Країна Майбутнього (Tomorrow Land) – історія Японії, політ у космос; Місто Мультиплікаційних героїв (Toontown) – світ карикатури, персонажі мультфільмів Діснея [9]. За три десятиліття свого існування токійський Діснейленд відвідали 570 млн. туристів.

У 2001 р. поряд з ним було відкрито Токіо-Діснейсі – парк водних атракціонів: підводне плавання, венеціанські гондоли, зустріч з русалками, Синдбадом-мореплавцем, капітаном Немо та Індіаною Джонсом. У кожній тематичній зоні відбуваються відповідні виставки, шоу; працюють спеціалізовані ресторани та крамниці для дітей і дорослих.

Діснейленд у Франції – найбільший парк атракціонів у Європі, він займає площу близько 20 км². На території Діснейленду у Франції розташовано два тематичних парки: Діснейленд-парк (1992 р.) і Студія Уолта Діснея (2002 р.), окрім парків є також – поле для гольфу, готелі та діловий і житловий квартали. Disneyland Park є найстарішою частиною та центром Діснейленду, він включає в себе п'ять тематичних зон: «Головна вулиця», «Країна пригод», «Країна фантазії», «Країна відкриттів» та «Прикордонна країна», які зосереджені навколо «Замку сплячої красуні» – символу Діснейленду.

Прототипом Діснейленду в Україні є реконструйований парк імені Горького (м. Харків), який ще називають "Харківським Діснейлендом". Парк був відкритий 23 серпня 2012 року. У 2013 році року парк отримав міжнародну премію "Golden Pony Awards" і увійшов у десятку кращих парків розваг у світі, разом із такими відомими на весь світ парками, як "Blackpool Pleasure Beach" (Великобританія), "Tivoli" (Данія), "Liseberg" (Швеція), "Диво-Острів" (Росія). У ньому налічується близько 40 різних атракціонів, серед яких - найвище в Україні 55-метрове колесо огляду (друге по висоті в Європі), кімната жахів (єдина в Україні), французька карусель (в світі подібних усього п'ять), Ейр рейс "Зліт" (друга в світі, перша в Нью Йорку), американські гірки, башта падіння, автодром, ланцюги, мотузковий парк, будинок страху і багато іншого. Парк розділений на 5 зон різної тематики: дитяча, середньовічна, екстремальна, французька і ретрозона. знаходяться "Дісней-Уорлд" (Флорида) – найбільший розважальний комплекс світу. У нього входять чотири тематичних парки, присвячені героям Діснея, досягненням у галузі науки і техніки, тваринному світу різних регіонів світу, атракціони. Тут же розташовані готелі, ресторани, крамниці.

В досвіді зарубіжних парків стало традиційним звернення до культур різних народів шляхом поєднання садово-паркової архітектури з культурними програмами та побутом різних культур (звичаїв, кухні, ігор, одягу). Яскравими прикладами є «Парк світу» в Пекіні, де на одній території зібрано досягнення людства п'яти континентів: експозиція знайомить відвідувачів з історією, географією, культурою, архітектурою, релігією народів світу; Євродіснейленд у Франції, де атракціон «Ляльки світу» містить відомості про всі країни світу; німецький тематичний парк Europa-Park, де відвідувачі роблять мандрівку по 12 європейським тематичним зонам, знайомлячись з архітектурою, культурою, рослинами, їжею наших європейських сусідів. Спеціалізуючись на культурі різних народів, географічні парки репрезентують такі країни, як Нідерланди,

Іспанію, Італію, Німеччину, Данію, Росію. Тут звучать національна музика та мова. У цих парках мініатюр представлені міні-копії визначних пам'яток країн.

Також можна виділити в окрему групу парки суто музичного напрямку (Відень, Мюнхен). Наприклад, в парку Лазенки (Варшава, Польща) постійно звучить музика, оскільки парк присвячений пам'яті видатного композитора Ф. Шопена.

Цікавими є парки птахів та тварин, зокрема: парк птахів «Джуронг» (Сінгапур), містить найбільшу колекцію птахів на планеті (близько 8000 птахів із 600 видів) і за цим параметром – це найбільший у світі парк птахів; парк птахів та рептилій на о.Балі (Індонезія); парк птахів в місті Пафос (о.Кіпр); парк птахів на о. Пхукет (Таїланд).

Досвід паркобудівництва зарубіжних країн свідчить про велику популярність парків розваг, які створені за мотивами літературних творів, що певною мірою дозволяє відвідувачам зануритися в атмосферу улюблених книг, вивчити побут їхніх героїв і відчувати себе учасниками описуваних подій. Яскравий приклад – тематичний парк за мотивами книг Астрід Ліндгрєн знаходиться в шведському місті Віммербю, в якому пройшло дитинство письменниці. Ще один британський тематичний парк – «Чарівне королівство Камелот» – аналог резиденції короля Артура, де, крім арени для лицарських турнірів і майстерні чарівника Мерліна, є каруселі, міні-гольф та американські гірки [7]. У Франції відкрився тематичний парк розваг за мотивами книги Антуана де Сент-Екзюпері «Маленький принц». У японському місті Осака у 2014 р. – парк комп'ютерних атракціонів, присвячених юному чарівникові Гаррі Поттеру, розташований на території тематичного парку Universal Studios Japan, створеного за мотивами найвідоміших голлівудських бойовиків.

Особливої популярності набувають парки пов'язані з теле- та кіноіндустрією. До них відносять: парк атракціонів «Астерікс» (Париж, Франція) заснований на популярності французьких коміксів і фільмів про римлян і галів; тематичний парк «Чарівний світ Гаррі Поттера» («Поттерленд») в місті Орlando у штаті Флорида, США (засніжене село Гогсмід, замок Гогвортс, магазин чарівних паличок, полювання дементор – жахливі стражі в'язниці Азкабан); парк «Створення Гаррі Поттера» (Лондон, Великобританія), який присвячений книзі про хлопчика-чарівника, знаменитий тим, що він відкритий на місці кінопавільйонів студії Warner Bros, яка екранізувала книги про Гаррі Поттера, займає 14 тис. кв. метрів; тематичний парк «Хоббітон» (Нова Зеландія), був створений спеціально для зйомок трилогії "Володар пернів", «Хоббіт» за мотивами роману Дж.Р.Р. Толкієна; «Movie park» – один з найкращих кінопарків світу (Німеччина). Парк поділено на п'ять тематичних зон, пов'язаних із фільмами для дітей і дорослих компанії «Warner Brothers». Божевільні змагання з Бетменом і польоти з Суперменом, а також пригоди з кроликом Роджером і Міккі Маусом. На «Голлівудському бульварі» розташовані ресторани і крамниці, які пропонують товари у голлівудському стилі. У місті Белфаст (Північна Ірландія) в 2012 році був відкритий найбільший у світі музей легендарного корабля «Титаніка», який потонув 1912 році в першому ж рейсі. У численних павільйонах шестиповерхового музею демонструється найповніша на сьогодні реконструкція історії судна: з моменту його створення і аж до катастрофи та подальших робіт з розслідування катастрофи. У павільйонах музею представлені різні артефакти з затонулого судна. Основна концепція музею – тривимірний простір, створений за допомогою комп'ютерної графіки. У павільйонах відтворена реалістична атмосфера,

а ефект перебування на кораблі забезпечується зображеннями, звуками, запахами і навіть температурними режимами. Парк «Universal» (Голівуд, США) є одним з найвідоміших парків розваг у світі. Розважальний комплекс був створений в 1990 році за участі кіноконцерну Universal і Blackstone Group. Зведений на горі поруч із кіностудією, парк налічує десятки атракціонів, виконаних за мотивами відомих фільмів, випущених студією Universal: «Назад у майбутнє», «Парк Юрського періоду», «Халк», «Аполлон 13», «Кінг Конг» і багато інших.

Набули популярності парки іграшок. Це, зокрема “Леголенд” розташований у Белунді (Данія), де у 1934 р. був створений перший конструктор “Лего”. У парку представлені зібрані з конструктора моделі найбільших європейських міст, ландшафти Африки, середньовічний замок. Ще один “Леголенд” розташований у Сан-Дієго (США). Також “Леголенд” – розважальний парк відомої дитячої конструкторської фірми “Лего” розташований у Мюнхені (Німеччина), для дітей віком від 2 до 12 років. Крім атракціонів розроблені спеціальні інтерактивні розвивальні ігри, різні шоу та вистави на найвищому технічному рівні. У парку є 50 млн. кубиків, з яких діти можуть будувати великі фантастичні фігури. Тут можна побачити зменшені копії баварського замку Нойшванштайн, Берліна, Гамбурга, Мюнхена, Венеції.

Тематичний парк «Hello Kitty» (персонаж японської поп-культури, маленька біла кішечка) відкрився 1 січня 2015 року в провінції Чжецзян (Китайська Народна Республіка).

Висновки і пропозиції. Тематичні парки – порівняно нова концепція розважальних об’єктів, що динамічно розвивається. Тематична їх спеціалізація надзвичайно різноманітна. За відвідуваністю вони випереджають багато всесвітньо відомих пам’яток історії і культури. Наприклад, Паризький «Діснейленд» приймає за рік близько 13 млн. чоловік. Стабільне зростання їх відвідуваності відзначається практично у всіх регіонах світу. Зважаючи на істотні переваги мережевих тематичних парків, в Європі функціонує багато унікальних парків розваг та в багатьох країнах створюються нові концепції тематичних парків для залучення туристів. В Україні не поширено практику створення та функціонування таких інноваційних типів розважальних закладів як тематичні парки, які значною мірою сприяють зміцненню туристичного потенціалу країни.

На сучасному етапі спостерігається інтенсивне формування туристських тематичних парків-кластерів як інноваційних елементів формування якісної моделі територіальних рекреаційних систем, що сприяють трансформації туристських потоків та розвитку важливих галузей господарства в цілому.

Література

1. Ковтун В.Д. Інноваційні технології паркової індустрії / В.Д. Ковтун // Інформаційно-культурний простір: європейський вибір України : зб. Матеріалів Всеукр. наук. конф., Київ, 7-8 грудня 2007 р. / Мін-во Культури і туризму. Український центр культурних досліджень. – К.: Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2008. – С.63-67.
2. Ковтун В.Д. Роль і місце парку культури і відпочинку в сфері індустрії розваг / В.Д. Ковтун // Нова соціокультурна реальність в Україні: теорія, методологія, практика : зб. Матеріалів Всеукр. наук. конф., Київ, 22-23 квітня 2008 р. / Мін-во Культури і туризму. Український центр культурних досліджень. – К.: Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2008. – С. 134-138
3. Николаенко Д.В. Рекреационная география / Д.В. Николаенко. – М.: Владос, 2001. – 288 с.
4. Петрова І.В. Дозвілля в зарубіжних країнах / І.В. Петрова. – К. : Кондор, 2005. – 408 с.
5. Савранчук Л. Суть, групування, та перспективи розвитку тематичних парків світу / Л. Савранчук //

- Вісник Львівського університету. Серія: географічна. – 2013. Випуск 43. Ч. 1. С. 82-91.
6. Савранчук Л.А. Тематичні парки як різновиди антропогенних розважальних комплексів / А.Л. Савранчук // Культурний ландшафт: теорія і практика. – Вінниця: ПП ТД «Едельвейс і К». – 2010. – С. 157-161.
 7. Українські культурні дослідження [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://culturalstudies.in.ua/2011-7-7.php>.
 8. Disneyland Park – Офіційний сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://disneyland.disney.go.com/destinations/disneyland/>.
 9. Disneyland в Токио. – Режим доступу: <http://www.disney.ru>.
1. Kovtun V.D. Innovatsionnyye tekhnologii parkovoy industrii / V.D. Kovtun // Informatsionno-kul'turniy prostranstvo: yevropeyskiy vybor Ukrainy: sb. Materialov Vseukr. nauk. konf., Kiyev, 7-8 dekabrya 2007 / Min-vo kul'tury i turizma. Ukrainskiy tsentr kul'turnykh issledovaniy. – М.: Gosudarstvennaya akademiya rukovodyashchikh kadrov kul'tury i iskusstv, 2008. – s. 63-67.
 2. Kovtun V.D. Rol' i mesto parka kul'tury i otdykha v sfere industrii razvlecheniy / V.D. Kovtun // Novaya sotsiokul'turnaya real'nost' v Ukraine: teoriya, metodologiya, praktika: sb. Materialov Vseukr. nauk. konf., Kiyev, 22-23 aprelya 2008 / Min-vo kul'tury i turizma. Ukrainskiy tsentr kul'turnykh issledovaniy. – М.: Gosudarstvennaya akademiya rukovodyashchikh kadrov kul'tury i iskusstv, 2008. – S. 134-138.
 3. Nikolayenko D.V. Rekreatsionnaya geografiya / D.V. Nikolayenko. – М.: Vlados, 2001. – 288 s.
 4. Petrova I.V. Dosug v zarubezhnykh stranakh / I.V. Petrova. – К.: Kondor, 2005. – 408 s.
 5. Savranchuk L. Sut', gruppировки, i perspektivy razvitiya tematicheskikh parkov mira / L Savranchuk // Vestnik L'vovskogo universiteta. Seriya: geograficheskaya. – 2013. Vypusk 43. CH. 1. S. 82-91.
 6. Savranchuk L.A. Tematicheskiye parki kak raznovidnosti antropogennykh razvlekatel'nykh kompleksov / A.L. Savranchuk // Kul'turnyy landshaft: teoriya i praktika. - Vinnitsa CHP TD «Edel'veys i K». – 2010. – S. 157-161.
 7. Ukrainskiy kul'turnyye issledovaniya [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <http://culturalstudies.in.ua/2011-7-7.php>.
 8. Disneyland Park – Ofitsial'nyy sayt [Elektronnyy resurs]. – Rezhim dostupa: <https://disneyland.disney.go.com/destinations/disneyland/>.
 9. Disneyland v Tokio. – Rezhim dostupa: <http://www.disney.ru>.

Подано до редакції 04.03.2015

Рецензент – кандидат географічних наук Л.М. Кирилюк